

تحلیل هفته (۲)

ابعاد و پیامدهای محاصره غزه

مقدمه

محاصره غزه در پی پیروزی جنبش حماس در انتخابات شورای قانون‌گذاری فلسطین و به هم خوردن معادلات قدرت در اراضی فلسطین به وجود آمد. این محاصره از سوی رژیم صهیونیستی با متخاصم دانستن منطقه غزه، برخلاف عرف و قوانین بین‌المللی آغاز شده و علی‌رغم درخواست‌ها و مطالبات بشردوستانه مجامع دولتی و غیردولتی و حتی تقاضای ارکان سازمان ملل متحد برای پایان محاصره، تداوم یافته است.

علل محاصره غزه و تداوم بحران

۱. رویکرد حماس به مسئله فلسطین

پیروزی حماس در انتخابات فلسطین به معنای پیروزی جریان مقاومت اسلامی در برابر رژیم صهیونیستی بود. این مسئله پس از ناکامی تشکیلات خودگردان فلسطین در تعدیل، تضعیف و حذف حماس و سپس پیروزی حماس در منازعات و درگیری‌های غزه، عملاً سبب تقویت جایگاه و موقعیت حماس شد. از این رو محاصره غزه، تلاشی از سوی رژیم صهیونیستی برای گسترش تعاملات با جریانان سازش‌کار فلسطین و تقویت آنان و همچنین کاهش قدرت حماس در فلسطین بود تا از این طریق با به نتیجه نرسیدن مقاومت در غزه، گروه‌های فلسطینی مجبور به پذیرش سازش با رژیم صهیونیستی باشند. از سوی دیگر توانایی‌های موشکی حماس برای مبارزه با توسعه‌طلبی و جنایات صهیونیست‌ها بهانه‌ای برای تشدید محاصره و تداوم آن تاکنون بوده است. علاوه بر این حماس علاوه بر تحمل فشارها از سوی رژیم صهیونیستی، از طرف تشکیلات خودگردان نیز در محاصره قرار گرفته به گونه‌ای که حساب‌های بانکی ۳۴۰۰ نفر از اعضای نیروهای اجرایی، نمایندگان حماس و ۳۶ نفر از کارمندان شورای قانون‌گذاری فلسطین برای اعمال فشار بر حماس مسدود شده‌اند.

۲. غزه، قربانی بحران‌های داخلی رژیم صهیونیستی

یکی دیگر از مسائلی که سبب محاصره غزه و تداوم این بحران شده است، تلاش جریانان مختلف سیاسی رژیم صهیونیستی برای حضور در انتخابات پارلمانی پیش‌رو در این کشور است. از این رو به رغم برقراری آرامش در غزه که حدود ۵ ماه به طول انجامید، مقامات رژیم صهیونیستی برای برگزاری انتخابات داخلی خود، سیاست‌های شدیدی را علیه غزه اعمال کرده‌اند تا از این طریق آرای بیشتری را در این انتخابات به دست آورند. در این زمینه ایهود باراک وزیر جنگ رژیم صهیونیستی با دستور حمله به اعضای مقاومت اسلامی تلاش کرده است تا قدرت خود را به رخ کشیده و ثابت کند که وی بهترین گزینه برای تشکیل کابینه است.

۳. دوگانگی برخورد اعراب در برابر جنایات رژیم صهیونیستی

رهبران عرب در واکنش به محاصره غزه در نشست‌های مختلف، فقط به صدور بیانیه‌هایی در راستای کمک‌های دارویی

و غذایی بسنده کرده و علی‌رغم درخواست ملت‌های عرب برای اعتراض جدی به این محاصره، عکس‌العمل قاطعی نداشته‌اند. در این زمینه حتی مصر همگام با رژیم صهیونیستی گذرگاه رفح را بسته و از ورود سوخت و کالاهای اساسی به غزه خودداری کرده است. علاوه بر این هم‌زمان با تشدید محاصره غزه، سران سازش‌کار عرب با شرکت در کنفرانس گفت‌وگوی ادیان به مذاکره با رژیم صهیونیستی پرداخته و مذاکرات محرمانه‌ای در مورد آینده منازعات اعراب و اسرائیل، مهار ایران و تضعیف جریان مقاومت اسلامی در منطقه داشته‌اند. در این زمینه حتی دولت عربستان از صدور روایید برای حجاج غزه خودداری کرده و پس از اعتراضات فراوان مجبور به اعطای روایید به آنان شده است.

۴. انفعال سازمان‌های بین‌المللی

اگرچه محاصره نوار غزه و یکونیم میلیون انسان در این منطقه، براساس اکثر کنوانسیون‌های بین‌المللی و حتی قواعد آمره حقوق بین‌الملل و حقوق بشر بارها توسط سازمان‌های بین‌المللی محکوم شده است، اما عملاً کلیه سازمان‌های بین‌المللی و حقوق بشری و حتی سازمان‌های ملل در اجبار رژیم صهیونیستی برای پایان دادن به محاصره غزه ناتوان بوده‌اند. این مسئله که در پرتو حمایت‌های آمریکا از رژیم صهیونیستی صورت می‌گیرد، به‌گونه‌ای بوده است که حتی سفیر رژیم صهیونیستی در سازمان ملل پس از آنکه شورای امنیت به‌دلیل رأی منفی آمریکا نتوانست بیانه‌ای در اعتراض به اقدامات ضدانسانی اسرائیل در غزه تصویب کند تأکید کرد: «شورای امنیت وقت خود را تلف می‌کند و اسرائیل نیازی به صدور بیانه از سوی شورای امنیت ندارد».

اهداف رژیم صهیونیستی از محاصره غزه

۱. افزایش هزینه‌های جنبش مقاومت اسلامی حماس و تضعیف آن

از نظر رژیم صهیونیستی با محاصره غزه و ناتوانی دولت حماس در برآوردن خدمات رفاهی، امنیتی و اقتصادی مردم غزه، عملاً حماس با بحران مشروعیت ملی مواجه شده و در بن‌بست قرار می‌گیرد.

۲. تقویت جریانات سازش‌کار فلسطین

محاصره غزه، فرصت مناسبی برای تشکیلات خودگردان فلسطین است تا از این طریق در صدد تضعیف و حذف این رقیب نوظهور سیاسی برآید، زیرا عملاً با امتناع حماس از به رسمیت شناختن رژیم صهیونیستی و تداوم محاصره غزه، جریانات مخالف حماس که به‌دنبال سازش با رژیم صهیونیستی هستند، تقویت می‌شوند.

۳. تأمین امنیت رژیم صهیونیستی

تضعیف حماس عملاً به‌معنای تضعیف جریانات سیاسی است که معتقد به ضرورت مقاومت در برابر رژیم صهیونیستی و مبارزه تا نابودی این رژیم هستند. از این رو از نظر رژیم صهیونیستی با محاصره غزه توانایی‌های نظامی حماس و جریانات مقاومت اسلامی در فلسطین تضعیف شده و عملاً با همکاری جریانات سازش‌کار، رژیم صهیونیستی امنیت از دست رفته خود را بازخواهد یافت.

ابعاد و پیامدهای بحران غزه

گذرگاه‌های تجاری نوار غزه از زمان محاصره تحمیلی رژیم صهیونیستی در سال ۲۰۰۷ میلادی به‌طور کامل بسته بوده و واردات مقداری از کالاها از این گذرگاه‌ها تنها برطرف‌کننده ۱۰ تا ۱۵ درصد نیازهای نوار غزه بوده است. این رژیم از

چهارم نوامبر ۲۰۰۸ میلادی نیز به طور کامل این گذرگاه‌ها را بسته است. این مسئله عملاً تأثیرات بهداشتی، زیست‌محیطی و اجتماعی بسیاری در غزه برجای گذاشته است.

الف) کاهش خدمات رفاهی در نوار غزه

- خط عمده انتقال برق از مناطق اشغالی سال ۱۹۴۸ به شهر غزه موسوم به «خط بغداد» قطع شده و تأمین انرژی مورد نیاز مراکز بهداشتی، بیمارستان‌ها، ۱۴۰ مرکز تصفیه آب و فاضلاب غزه با مشکل مواجه شده است. این مسئله زمینه وقوع فاجعه انسانی در غزه را تشدید کرده است.
- ممانعت رژیم صهیونیستی از وارد کردن سوخت مورد نیاز نوار غزه، باعث فلج شدن بخش‌های عظیمی از تأسیسات حیاتی این منطقه شده است.
- بسیاری از مواد غذایی ضروری مردم غزه به پایان رسیده و بحران غذایی و وارد نشدن کمک‌های بشردوستانه، ادامه حیات مردم این منطقه را غیرممکن ساخته است. در این میان بیش از یک‌سوم قربانیان محاصره را کودکان غزه تشکیل می‌دهند.

- محاصره غزه و افزایش میزان فقر و بیکاری در این منطقه، وخامت وضعیت انسانی غزه را تشدید کرده است.

ب) تبعات اقتصادی بحران غزه

- ممانعت از ورود کالاهای اساسی به غزه و جلوگیری از خروج کالاهای صادراتی این منطقه، سبب افزایش شدید تورم، کاهش توان خرید مردم، بیکاری ۶۵ درصدی و قرار گرفتن ۸۰ درصد مردم این منطقه زیر خط فقر شده است.
- محاصره غزه بیش از ۷۵۰ میلیون دلار زیان مستقیم به مردم غزه وارد کرده است.

ج) بن‌بست سیاسی و افزایش نزاع در فلسطین

از ابتدای پیروزی حماس در انتخابات فلسطین، تشکیلات خودگردان تلاش داشت تا با نادیده گرفتن و تضعیف حماس، جایگاه پیشین خود را در فلسطین احیا کند. با وجود این با محاصره غزه و مقاومت حماس در فلسطین، تشکیلات خودگردان نتوانسته است به موفقیتی در مذاکرات سازش با رژیم صهیونیستی دست یابد. علاوه‌بر این با افزایش اعتراضات مردمی در فلسطین و کشورهای عربی نسبت به محاصره غزه، آنان دریافته‌اند که نمی‌توان از جنبش حماس به راحتی صرف‌نظر کرد. به هرحال محاصره غزه و همراهی تشکیلات خودگردان با رژیم صهیونیستی عملاً سبب افزایش نزاع در میان گروه‌های فلسطینی و بن‌بست مذاکرات میانجیگرانه کشورهای مختلف عربی و اروپایی شده است.

محاصره غزه از دیدگاه حقوق بین‌الملل و حقوق بشر

محاصره نوار غزه صرف‌نظر از مناسبات خصمانه میان حماس و رژیم صهیونیستی، مخالف قواعد مصرح حقوق بین‌الملل و به‌ویژه حقوق بشر است. چنانچه در این زمینه قواعد زیر از اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز کاملاً نادیده انگاشته شده است:

- هیچ‌کس نباید تحت رفتاری ظالمانه، ضد انسانی یا تحقیرآمیز قرار گیرد (ماده (۵)).

- هیچ‌کس را نباید خودسرانه توقیف یا حبس کرد (ماده (۹)).

- هر شخصی حق دارد کشور خود را ترک کند یا به کشور خویش بازگردد (ماده (۱۳)).

از سوی دیگر اقدامات رژیم صهیونیستی در نوار غزه مطابق با تعریف ماده (۶) اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی نسل‌کشی محسوب می‌شود و براساس قواعد حقوق بین‌الملل، نسل‌کشی نیز از مصادیق بارز تروریسم است.

جمع‌بندی

رژیم صهیونیستی از زمان شکل‌گیری تدریجی محاصره غزه یعنی از زمان به قدرت رسیدن حماس سعی کرده است تا از این مسئله به عنوان یک فرصت برای پیشبرد هدف‌های سیاسی نظامی خود و به زانو درآوردن جنبش حماس استفاده کند. از این رو با تحت فشار قرار دادن یک و نیم میلیون نفر از فلسطینی‌های ساکن نوار غزه تلاش زیادی برای ایجاد نارضایتی از کابینه هنیه، وقوع درگیری‌های داخلی و ناامن ساختن این منطقه و به تبع آن وادار ساختن حماس به شناسایی خود مصروف ساخته است. هرچند که رژیم صهیونیستی موفق شده طی این مدت با تعمیق شکاف به وجود آمده میان کرانه باختری و نوار غزه به هدف اصلی خود - یعنی مشغول ساختن فلسطینی‌ها به درگیری داخلی و تفرقه در میان آنان - دست یابد، ولی این مسئله نیز مانع تداوم مقاومت نشده است.

اقدام رژیم صهیونیستی در محاصره نوار غزه که به مثابه مجازات گروهی مردم بی‌دفاع تلقی می‌شود اگرچه با اعتراض سازمان‌های حقوقی و محافل بین‌المللی همراه بوده، اما تاکنون نتیجه‌ای دربر نداشته است. در این زمینه لازم است سیاست‌های زیر برای شکستن محاصره نظامی رژیم صهیونیستی اعمال شود:

۱. تشکیل اجلاس فوق‌العاده سران و وزرای خارجه سازمان کنفرانس اسلامی برای بررسی راه‌های کمک به مردم غزه،
۲. پیگیری بررسی مسئله در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، شورای امنیت و سایر سازمان‌های بین‌المللی برای پایان دادن به محاصره غزه،
۳. بسیج افکار عمومی کشورهای مسلمان و عرب منطقه به ویژه مصر و عربستان در راستای شکستن محاصره نظامی غزه و گشایش گذرگاه رفح.